

СУТНІСТЬ ТЕРМІНА “ВКЛАД (ДЕПОЗИТ)” В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ І ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Анотація. Авторами проведено дослідження визначення термінів “вклад” і “депозит” вітчизняними та закордонними науковцями за двома ознаками: основою та причиною “вкладу” чи “депозиту”, в результаті цього визначено сутність термінів “вклад” і “депозит” за даними ознаками.

Ключові слова: вклад, депозит, система гарантування вкладів, грошові кошти, зберігання, управління.

Anotation. The authors did the research of defining the term “deposit” by domestic and abroad researchers according to two signs: the basis and reason for “deposit”. As a result of done analysis the gist of terms “deposit” according to these signs is defined.

Key words: deposit, system of deposit dependability, fund, savings, administration.

Вступ. Економіка України розвивається досить швидкими темпами. Одним із найперспективніших її секторів є банківський. Але швидкий його розвиток вимагає і надійного захисту від таких же швидких криз і спадів. Одним з елементів захисту банківської системи від кризових ситуацій є система гарантування вкладів.

Основою стабільності та надійності системи гарантування вкладів є, звичайно, її постійний розвиток і вдосконалення. Одним із проблемних питань у даному напрямку є наявність базових визначень термінів, що використовуються для дослідження й удосконалення в цій сфері економічних відносин. Так, основне поняття даної системи – вклад (депозит) – не має єдиного визначення в науковому світі та світі практики. Кожна країна, кожен економіст мають своє тлумачення цього терміна. Тому ми спробуємо проаналізувати визначення поняття “вклад”, оскільки саме він лежить в основі системи гарантування вкладів.

Дослідженням системи гарантування вкладів і її термінологічної основи, зокрема терміна “вклад (депозит)” серед вітчизняних науковців займаються Т.П.Остапишин [1], О.А.Кириченко [2], С.В.Мочерний [3], М.І.Молдованов [4], М.Попович [5], А.М.Мороз [6], В.С.Стельмах [7], Н.М.Внукова [8], О.В.Васюренко [9], О.М.Петрук [10], М.І.Савлук [11], С.М.Фролов [12], Ф.Ф.Бутинець [13] та ін. Серед науковців близького зарубіжжя – А.Г.Грязнова [14], А.Н.Азриліян [15], Б.А.Райзберг [16], О.І.Лаврушина [17], В.І.Колесников [18], Н.Г.Александрова [19], Т.М.Кисельова [20], Л.В.Тищенко [21] та ін. Серед дальнього зарубіжжя – Н.Уолл [22], К.Пасс [23], Пітер Роуз [24] та ін.

Постановка завдання. І в закордонній, і у вітчизняній науці є досить різні визначення терміна “вклад”. Багато науковців виділяють ще термін “депозит”. Метою даного дослідження є визначення єдиного, загального тлумачення терміна “вклад”. У дослідженні використовуватимуться методи дедукції й індукції, синтезу й аналізу, історико-економічний метод.

Результати. Для зручності дослідження всі визначення термінів “вклад” та “депозит” різними науковцями подамо в таблиці 1.

Таблиця 1

Сутність категорії “вклад” та “депозит” із точки зору різних авторів

П. І. Б. науковця	Визначення терміна
ЗУ “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб”	Вклад (депозит) – кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які відповідно до законодавства України розміщені вкладником на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку на іменних рахунках у банку – учаснику Фонду гарантування вкладів фізичних осіб чи залученні таким банком у формі випуску (емісії) іменних ощадних (депозитних) сертифікатів і підлягають виплаті

	вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [25, с. 1].
Внукова Н.М.	Депозит – кошти в національній та іноземній валюті, що передані їхнім власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах [8, с.27].
Пітер Роуз	Депозити – фінансові вимоги до банку з боку підприємств, приватних осіб і державних установ [24, с. 105].
Бутинець Ф.Ф.	Депозит – гроші або цінні папери, які надходять у банки і підлягають поверненню вкладнику або будь-якій особі за вказівкою вкладника при настанні відповідних умов [13, с. 72].
Мороз А.М.	Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах [6, с.49].
Кириченко О.А.	Депозит – усі рахунки клієнтів, відкриті в банку [2, с.383].
Васюренко О.В.	Вклад (депозит) – це гроші, передані в банк їх вкладником для зберігання, та які залежно від умов зберігання числяться на тому чи іншому банківському рахунку [9, с.73].
Александрова Н. Г.	Депозит – сума грошових коштів клієнта, що передана ним у розпорядження банку, незалежно від строку й особливостей юридичного оформлення такої передачі [19, с.137].
Петрук О.М.	Депозит (вклад) – кошти, що надаються фізичними та юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно з чинним законодавством України, або нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформляються відповідною угодою [10, с.74].
Колесников В.І.	Депозит – економічні відносини з приводу передачі коштів клієнта в тимчасове користування банку [18, с.138]. Банківські депозити – вклади, грошові кошти, що вносяться в банки й за якими банк виплачує проценти [18, с.445]. Вклад – грошові кошти, які внесені на зберігання в банк чи в іншу фінансову установу [18, с.446].
Савлук М.І.	Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формах на рахунок власника для зберігання на певних умовах [11, с.158].
Фролов С. М.	Депозити – кошти, внесені в банк клієнтами – фізичними і юридичними особами – на певні рахунки і використані ними відповідно до режиму рахунка і банківського законодавства [12, с.65]. Депозити – суми коштів (включаючи вартість цінних паперів), які суб'єкти депозитних операцій вносять у банк або які, унаслідок чинного порядку здійснення банківських і фінансових операцій, на певний час осідають на рахунках банку [12, с.110].
Кисельова Т.М.	Вклад – грошові кошти, які внесені для зберігання в банк чи іншу фінансово-кредитну установу [20, с. 26]. Банківський вклад – це грошова сума, що внесена однією стороною, зазвичай фізичною особою (вкладником), іншій стороні (кредитній організації) на певний строк чи безстроково, що повинно бути оформлено договором банківського вкладу [20, с.188].
Тищенко Л.В.	Депозит – грошові кошти фізичних і юридичних осіб, що вносяться в банк на депозитний рахунок чи на конкретний строк, чи на вимогу [21, с.14].
Грязнова А.Г.	Банківські депозити (вклади) – грошові ресурси клієнтів у банках у формі вкладів за домовленостями й угодами [14, с.80]. Вклад – грошові ресурси фізичних осіб, що розміщені на рахунках у комерційних банках на певних умовах [14, с.190]. Депозит – вклад у банки, грошові ресурси, що розміщені на зберігання в банк від імені фізичних чи юридичних осіб на договірній

	основі [14, с.270].
Мочерний С. В.	Банківські депозити – грошові засоби, які вносять у банк у вигляді вкладів, за які банк виплачує відсотки [3, с. 90]. Вклад – грошові кошти, внесені на зберігання в банк або в інші фінансові установи [3, с.236]. Депозит – гроші або цінні папери, внесені до кредитних установ (банків, ощадних інститутів) на зберігання підприємствами, організаціями і громадянами [3, с.309].
Уолл Н.	Банківський депозит – суми, що розміщені в банку його клієнтами [22, с. 27].
Азрилиян А.М.	Депозит – вклад у банки й ощадні каси [15, с.175]. Вклад – грошові кошти, що внесені для зберігання в банки чи ощадбанки на певних умовах [15, с.122]. Вклад банківський – грошові кошти юридичної чи фізичної особи в національній або іноземній валюті, що розміщені на рахунку в банку [15, с.122].
Молдованов М.І.	Депозит – грошові кошти чи цінні папери (акція, облігація), що вносяться для зберігання в кредитні установи (банк, ощадкаса) [4, с.186]. Вклад – грошові кошти населення, підприємств та організацій, що внесені для зберігання в банки на певних умовах [4, с.134].
Попович М.	Депозит банківський – грошовий вклад на поточному рахунку, а також цінні папери, дорогоцінності і т. ін., які зберігають у банку [5, с.413].
Стельмах В.С.	Депозит (вклад) – грошові суми чи цінні папери, передані фізичними та юридичними особами банківським установам для зберігання на певних умовах [7, с.187].
Райзберг Б.А.	Банківські депозити – вклади, грошові кошти, що вносяться в банки у вигляді вкладів, за якими банк виплачує проценти [16, с.29]. Вклад – грошові кошти, що вносяться на зберігання в банк чи в іншу фінансову установу [16, с.50]. Депозит – грошові вклади в банки [16, с.76].

Як бачимо, різні науковці дають відмінні один від одного тлумачення “вкладу” та “депозиту”, що свідчить про складність і важливість даної економічної категорії. У нашому дослідженні спробуємо проаналізувати терміни “вклад” і “депозит” за двома ознаками: основою та причиною “вкладу” чи “депозиту”.

Розглянемо кожну з них детальніше.

Перш за все необхідно визначити, що собою являють терміни “вклад” і “депозит”. Більшість науковців визначає “вклад” чи “депозит” як гроші, грошові ресурси (ЗУ “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” Н.М.Внукова, М.Мороза та ін.). Поряд із цим вони визначають також дані терміни як: економічні відносини (В.І.Колесников), гроші й цінні папери (Ф.Ф.Бутинець, С.М.Фролов, Л.В.Тищенко та ін.), рахунки (О.А.Кириченко), вільні кошти (Т.П.Остапишин), фінансові вимоги (Пітер Роуз).

Чи можна “вклад” або “депозит” трактувати як усі рахунки клієнтів, відкриті в банку? Рахунків клієнтів, які відкриті в банківській установі, є досить багато. До них належать: поточні (розрахункові) рахунки, строкові вклади, позичкові рахунки, процентні рахунки (для вкладів, позик), рахунки для обліку забезпечення тощо. Тому ми не вважаємо, що всі рахунки клієнта є “вкладами” чи “депозитами”. “Вкладний” чи “депозитний” рахунок – це лише один із видів великої кількості рахунків, які відкриті в банку для клієнта. Чи може бути сам рахунок “вкладом” або “депозитом”? Ми вважаємо, що ні. Під “вкладом” чи “депозитом” економісти розуміють кошти, що перебувають на поточних (вклади до запитання) і на строкових (строкові вклади) рахунках. Дійсно, існує термін “депозитний рахунок”, “вкладний рахунок”, але він означає, що є рахунок у банку,

на якому обліковується сума “вкладу” чи “депозиту”. Тобто це рахунок, який відкритий банківською установою для зарахування суми “вкладу” чи “депозиту” на цей рахунок і для ведення обліку даного “вкладу” чи “депозиту”, а точніше, для фіксації будь-яких операцій із сумою “вкладу” чи “депозиту”, яку банк приймає від клієнта. Рахунок виконує функції обліку інформації про будь-які дії (операції) із сумами, що записуються на нього. Банківська установа може створити один рахунок для розрахункових операцій своїх клієнтів (юридичних і фізичних осіб), але було б досить важко проводити будь-яку операцію по клієнту (видача коштів готівкою, проплата платежу в безготівковій формі, нарахування процентів та ін.). Наявність великої кількості рахунків передбачає полегшення, спрощення обліку операцій. Для кожного клієнта створюються (відкриваються) рахунки, які належать лише йому і по яких проводяться операції лише даного клієнта. Кожен клієнт має свої поточні (розрахункові) рахунки, депозитні рахунки, валютні рахунки, карткові рахунки тощо.

Таким чином, рахунки, на яких обліковуються кошти клієнтів, можуть називатися депозитними чи вкладними рахунками, але не рахунками для позик, штрафних санкцій, забезпечення та ін. Самі ж рахунки не є “вкладами” чи “депозитами”, вони лише обліковують інформацію про “вклади” чи “депозити”.

Чи є “вклади” або “депозити” вільними коштами? Для того, щоб відповісти на дане питання, необхідно визначити причини (мотиви) внесення коштів.

Юридичні особи, займаючись підприємницькою діяльністю, проводять свої розрахунки через поточний (розрахунковий) рахунок. Усі кошти, які необхідно задіяти у своїй діяльності, тобто розрахуватися за товар, сировину, матеріали, закупити основні засоби, проплатити заробітну плату робітникам тощо, списуються з рахунка клієнта на підставі його доручень. Тобто всі необхідні кошти для своєї діяльності клієнт використовує шляхом проведення платежів (розрахунків), що веде до зменшення суми коштів на поточному рахунку. Кошти, які залишилися на поточному рахунку клієнта на даний момент, не потрібні йому й вони є вільними. Тобто в даному випадку можна говорити про “вклад” чи “депозит” як про вільні кошти.

Якщо юридична особа прогнозує, що залишок невикористаних коштів на поточному рахунку буде залишатися досить довго (місяць, три місяці, шість і більше місяців), то вона може перевести ці кошти на строковий вклад. Але переводить вона їх лише як тимчасово вільні не задіяні в діяльності кошти для отримання більшого доходу. У даному випадку такий “вклад” чи “депозит” можна трактувати як вільні кошти.

Така ж ситуація і з фізичною особою, якщо це кошти, що залишились після споживання і є тимчасово ніде не задіяними.

Але коли плата банківської установи (процент) буде перевищувати прибуток, що отримує фірма від своєї діяльності, чи не буде вона свої кошти вносити на рахунки в банківську установу? Якщо фізична особа вирішила зайнятися бізнесом і вкласти свої кошти під більші процентні ставки в банківську установу, чи будуть дані кошти вільними, чи це вже будуть кошти, що задіяні в прибутковішому виді діяльності, ніж існує.

Тобто вільні кошти – це кошти, які їх власник не планує нікуди витратити чи використовувати і, щоб вони не пропадали, для отримання додаткового доходу він їх вносить у банківську установу для отримання процентів.

Але якщо тимчасово вільні кошти починають використовувати в основному виді діяльності (навіть якщо це є вкладом у банківську установу під проценти), то вони перестають бути вільними.

Таким чином, “вклад” чи “депозит” включає в себе як вільні, так і кошти, що задіяні в основному виді діяльності. Тому “вклад” чи “депозит” є ширшим поняттям, ніж вільні кошти. Дане визначення охоплює всі кошти, а не лише вільні.

Багато науковців визначає “вклад” чи “депозит” як гроші, грошові кошти. Є також науковці, які трактують “вклад” чи “депозит” не лише як гроші, але як цінні папери.

Банківська установа у своїй діяльності надає великий спектр послуг та операцій. Серед них є такі: залучення коштів фізичних і юридичних осіб і приймання на зберігання, обслуговування й управління цінними паперами. Це дві різні послуги, які проводять різні працівники, для них відкриваються різні рахунки. І перша, й друга послуга має спільну назву – депонування. У даному випадку термін “депозит” визначає два схожі, але все ж різні за змістом процеси. Крім цих двох визначень, поняття “депозит” має ще два-три тлумачення, які є також відмінними.

І залучення коштів, і зберігання цінних паперів є двома різними операціями, які завжди при їх термінуванні розділяються. Вони ні в якому разі не можуть бути об’єднані в одне визначення.

Тому термін “депозит” у тому ракурсі, в якому ми проводимо дослідження, є лише коштами, грошима чи грошовими ресурсами, а ні в якому разі не цінними паперами. Термін “вклад” науковцями трактується лише як грошові кошти.

Поняття “вклад” чи “депозит” можливо тлумачити через економічні відносини. Але це в широкому розумінні.

Ураховуючи вищевикладене в нашому дослідженні, під термінами “вклад” і “депозит” ми будемо мати на увазі грошові кошти.

Визначивши, що лежить в основі терміна “вклад” чи “депозит”, ми переходимо до з’ясування причини перебування грошових коштів на рахунках у банківських установах. Майже всі науковці вважають, що в основі цього лежить мотив зберігання. Тобто внесення грошових коштів на рахунки банківських установ проводиться для їх зберігання. Лише О.М.Петрук використовує термін “управління”, а не “зберігання”.

У вітчизняній науці під терміном “зберігання” розуміють передачу відповідальності за збереження певних характеристик предмета зберігання іншій особі. Але переважно така передача відповідальності супроводжується платністю. Тобто зберігач зобов’язується не допустити зміну певних характеристик предмета, а особа, що передала на зберігання, оплачує таку послугу. При зберіганні зберігач зобов’язаний не лише забезпечити незмінність певних характеристик предмета зберігання, але й повернути його. Наголошуємо: повернути не інший подібний предмет, а саме той, що був отриманий на зберігання. Яскравим прикладом є камери схову на залізничних вокзалах, де, оплативши послугу, особа може покласти на зберігання річ та отримати її згодом назад. Таким самим прикладом зберігання, але лише в банківській установі, є індивідуальні сейфи, в яких особа може зберігати, попередньо оплативши дану послугу, гроші, коштовності, цінні папери тощо. Метою даного виду послуги є забезпечення непошкодженості предмета, отриманого на зберігання. Особа, що передає на зберігання в індивідуальний сейф, передає його, знаючи, що він буде в безпеці й вона зможе отримати предмет (саме його) в будь-який момент часу протягом робочого дня.

Таким чином, для зберігання є характерними дві речі: платність із боку власника предмета зберігання і поверненість того ж предмета зберігання.

Тепер повернемося до терміна “вклад” або “депозит”. Чи є властивими для нього ці дві риси зберігання? Ні. Платність для “вкладу” або “депозиту” можлива лише (якщо така є) з боку банківської установи (особа, яка приймає кошти). Поверненість “вкладу” чи “депозиту” передбачає поверненість суми, а не готівкових купюр із тими ж серійними номерами, що були віддані банківській установі. Як бачимо, жодна з ознак зберігання для “вкладу” чи “депозиту” не дотримується. Більше того, вони є протилежними.

Сама банківська установа розмежовує зберігання (індивідуальні сейфи, які відповідають вимогам зберігання) та управління (“вклади” чи “депозити”).

Банківська установа проводить саме управління коштами, які перебувають у неї на “вкладних” чи “депозитних” рахунках. Саме управління включає і залучення, і зберігання, і вкладання, і повернення, і платність “вкладу” чи “депозиту”.

Тобто ми бачимо, що банківська установа за “вкладом” чи “депозитом” не надає послуги зберігання, а розширила її до управління, що включає ще ряд послуг.

Для чого ж проводиться внесення коштів у банківські установи фізичними та юридичними особами?

Кошти фізичних і юридичних осіб перебувають на рахунках до запитання (поточних рахунках) і на строкових рахунках. Розглянемо перший варіант. При проведенні підприємницької діяльності в юридичних і фізичних осіб з'являтимуться вільні незадіяні кошти, що будуть залишками на кінець дня на поточному рахунку. Тобто виходить, що тут важливим є лише тимчасове розміщення коштів (тимчасове зберігання). Але в дійсності це не так. Кожна юридична чи фізична особа намагається отримати дохід від будь-якої можливості, в тому числі й від залишків коштів на своїх рахунках, хоч, можливо, даний залишок буде лише один день. Чи буде юридична або фізична особа при простому зберіганні коштів на поточних рахунках цікавитися відсотковою ставкою, що нараховується на залишок коштів на рахунку? Якщо для неї важливо лише зберігання, то звичайно, що ні. Але для більшості юридичних і фізичних осіб це є важливим. Є різниця, коли у вашої юридичної особи в одній банківській установі кошти перебувають під 0% річних, а в іншій – під 2% річних. Цілком логічно, що дана юридична особа буде тримати залишки в банку з більшою процентною ставкою.

Тобто зберігання коштів на поточному рахунку відходить на задній план, а до нього приєднується, відіграючи важливу роль, платність залишка коштів на поточному рахунку.

Така ж сама точка зору і юридичних і фізичних осіб при вкладанні коштів на строкові рахунки.

Отже, на сьогодні юридичні й фізичні особи передають кошти, що їм належать, у банківські установи для ефективного управління ними.

Висновки. З проведеного дослідження ми бачимо, що термін “вклад” чи “депозит” – це перш за все грошові кошти, які передаються для ефективного управління ними.

Перспективою подальших наукових розробок у даному напрямку є проведення дослідження терміна “вклад” чи “депозит” за іншими ознаками (платність, договірна основа, вид валюти, строк та ін.), що дозволить сформулювати єдине визначення даного економічного поняття.

1. Остапишин Т.П. Основи банківської справи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 112 с.: іл. – Бібліогр.: с.103–105.
2. Кириченко О.А., Геленко І.В., Роголь С.Л. та ін. Банківський менеджмент: Навч. посіб. / За ред. О.А.Кириченка. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Знання – Прес, 2002. – 438 с.
3. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. – Т.1 / Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000 – 864 с.
4. Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / За заг. ред. М.І.Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с. – Терміни парал. рос., англ., нім., фр., пол.
5. Усе. Універсальний словник – енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М.Попович. – К.: Ірина, 1999. – VII + 1551 с.: іл.
6. Мороз А.М., Савлук М.І., Пудовкіна М.Ф. та ін. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М.Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
7. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С.Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, ін Юре, 2001. – 680 с.: іл. + ккл. 88 с.
8. Внукова Н.М., Куликов П.М., Череватенко В.А. Ощадна справа: Навч. посібник. – Харків: ТОВ “Компанія СМІТ”, 2005. – 480 с.
9. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 243 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
10. Петрук О.М. Банківська справа: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф.Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
11. Вступ до банківської справи: Учбовий посібник / Відп. ред. М.І.Савлук. – К.: Лібра, 1998. – 344 с.
12. Фролов С.М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: Теорія та практика: Навч. посіб. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2004. – 368 с.
13. Аналіз діяльності комерційного банку: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю “Банківський менеджмент” / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця та проф. А.М.Герасимовича. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 384 с.

14. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Колл. авторов: Под общ. ред. А.Г.Грязновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 1168 с.: ил.
15. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н.Азрилияна. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
16. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
17. Банковское дело: Учебник / Под ред. О.И.Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1999, – 576 с.: ил.
18. Банковское дело: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. / Под ред. проф. В.И.Колесникова, проф. Л.П.Кроливецкой. – М.: Финансы и статистика, 1998, – 464 с.: ил.
19. Александрова Н.Г., Александров Н.А. Банки и банковская деятельность для клиентов. – С.-Пб: Питер, 2002. – 224 с.: ил. – (Серия “Наука делать деньги”).
20. Киселева Т.Н. Организационно-методические основы функционирования системы защиты вкладов населения в условиях реструктуризации банковской системы России: Дис. ... канд. экон. наук. – Хабаровск, 2000. – 245 с.
21. Тищенко Л.В. Развитие системы страхования банковских вкладов населения и управление моральным риском: Дис. ... канд. экон. наук. – Ростов н/Д, 2005. – 170 с.
22. Уолл Н., Маркузе Я., Лайнз Д., Мартин Б. Экономика и бизнес. А–Я: Словарь-справочник: Пер. с англ. К.С.Ткаченко. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 624 с.: ил.
23. Пасс К., Лоус Б., Пендлтон Э., Червик Л. Большой толковый словарь бизнеса. Русско-английский, англо-русский. – М.: Вече, АСТ, 1998, – 688 с.
24. Роуз Питер С. Банковский менеджмент: Пер. с англ. со 2-го изд. – М.: Дело ЛТД, 1995. – 768 с.
25. Закон України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” № 2740-III від 20.09.2001 р.